

LIBERTATEA ARTEI. DE LA CENZURĂ LA KKK (I)

© O democrație, două democrații: din istoria consensului

CUM A FOST. ȘI CE A RĂMAS.

PE PRIMA PAGINĂ: MICHAEL JACKSON, KKK
ȘI «MAGIC» JOHNSON

Sfatele Unite, pe la mijlocul lui noiembrie anul trecut. Locul, mai bine zis, locurile «acțiunii» — New York, Philadelphia, Minneapolis. Invitat fiind la conferința anuală a lui National Performance Network (NPN), la care urmau să participe aproape o sută de reprezentanți din mediile artei spectacolului american, din teatru, dans, muzică, management și administrație, m-am izbit destul de repede de subiectele fierbinți ale actualității. Știrile, articolele de primă pagină aruncau în ochii cititorilor punctele considerate de cel mai mare interes. Și acestea, la o simplă evaluare, se dovedeau a fi trei: muzica, politica și sportul.

Dar aceasta poate să fie doar o simplă impresie, rezultată din «decupajul» imperfect al forței de impact cu care presa creează contextul subiectelor respective.

Michael Jackson, într-un video de unsprezece minute, intitulat «Alb și negru», se dezlănțuie, prilejuind comentarii aprinse în legătură cu trei gesturi — zdrobește o mașină cu o bară de fier, aruncă o cutie de gunoi printr-o fereastră, «manipulează» prohabul. Imediat după transmiterea clipului la Fox-TV, MTV și BET, telefoanele încep să sune la televiziunile respective pentru a-și spune opinia. Unii sînt de părere că super-vedeta a încercat să schimbe imaginea despre sine, de «good boy», și să apară într-o manieră mai... bărbătească. Alții se gîndesc la copii... iar un producător afirmă că «Michael n-a avut niciodată șansa să fie rău și dur».

Campania electorală, ajunsă într-un moment important, dă fiori opiniei publice atunci cînd se anunță că, în cursa pentru postul de guvernator al Louisiane, unul dintre cele mai sărace state americane, un fost lider al Ku Klux Klan-ului a luat o opțiune serioasă din partea Partidului Republican, în fața concurentului său din Partidul Democrat. Reacția populației de culoare, dar nu numai, a fost imediată. Ba chiar și a mediului artistic din Hollywood, cincizeci de oameni de artă protestînd

împotriva candidaturii unui rasist notoriu și cerînd o reacție hotărîtă împotriva lui dar și împotriva oricui «agreează rasismul, intoleranța și ura împotriva vreunui grup uman». Ha-zul, dacă pot să zic așa, era că, în scopuri electorale, candidatul incriminat și promotorii campaniei sale foloseau celebrul șlagăr al rock star-ului Bryan Adams, din filmul *Robin Hood* (!) «Everything I do/I do it for you» («Tot ce fac e pentru tine»). Drăguș!

Zile, săptămîni de-a rîndul, declarația făcută la o conferință de presă de către legenda figură a baschetului american, cel mai scump plătit jucător din toate timpurile, incredibilul «Magic» Johnson, prin care acesta dezvăluie că a fost găsit «pozitiv» la un test SIDA, această declarație a zguduit America. Am văzut la televizor această conferință de presă și reportaje de stradă din diferite regiuni americane. Impresia era copleșitoare. Magicul jucător își acceptă cu bărbăție soarta. A declarat că se va retrage din Națională și că va conduce o campanie pentru ajutorarea victimelor SIDA. Spunea acestea avînd alături pe soția sa și în față o mulțime de oameni de presă stupefiați.

Între comentariile și reportajele transmise de compania de televiziune CNN apăreau adesea reacții împotriva președintelui George Bush, acuzat de neglijare a treburilor dinlăuntru, în favoarea celor din afară, menționîndu-se legea șomajului care, cînd era discutată în Senat, i-ar fi putut fi trimisă (cum zicea ironic un senator) la Roma, nu la Casa Albă. Apoi, președintele Comitetului pentru Apărare al SUA propunea în Congres reducerea fondurilor alocate apărării. Sau, la Elsinore (adresa lui Hamlet, prințul Danemarcei!), un feribot s-a izbit de țîrm, sau legea avortului, subiect de aprige debateri în Congres — știut fiind că există diferențe de legislație de la un stat la altul — din cauza unei prevederi care stipulează legalitatea avortului «dacă o femeie e gravidă și în suferință».

ARTISTUL ȘI BANUL PUBLIC

Subiectele uman-jurnalistice de mai sus au fost propulsate de presă cu o știință a impresionării teribilă. Dar, evident, ele nu erau la ordinea zilei la birou. La birou se muncea.

Asta e! La NPN, de pildă, când am intrat prima dată, mă așteptau deja câteva mesaje și aranjamentele pentru întâlniri pe care le cerusem de la Philadelphia. În același timp, însă, se lucra intens pentru a se face cunoscut tuturor organizațiilor promovând artele vizuale, membre ale NPN, că se exercită presiuni de la diverse niveluri în legătură cu următoarea situație: NPN, prin organismul său-pilot, care este Dance Theatre Workshop (DTW), organizase o expoziție în propriul sediu, aflat în inima New York-ului, intitulată «Mășți mortuare». Această expoziție fusese finanțată din bani bugetari acordați NPN, dar măștile erau ale soților Bush sau ale altor figuri publice precum Sylvester Stallone și alții, considerați de autorul măștilor drept cei mai importanți factori în a ucide artele americane! Drăguț, nu! Presiunile se refereau la o chestiune aflată în acel moment la răscruce de vînturi: de ce se permite, spuneau «opresanții», să se cheltuiască banii publici pentru a defăima acele figuri publice! Reacția politicienilor, a artiștilor cu deosebire a fost [discuția și presiunile continuă!] deosebit de instructivă întrucît se referă la libertatea de expresie și la probabila «înflorire» a cenzurii.

Problema este într-adevăr sensibilă, delicată cu alte cuvinte. Pentru că dreptul americanilor la libertatea de expresie este stipulat de Primul Amendament al Constituției. Iritarea cercurilor oficiale în legătură cu banii acordați artelor care, iată!, discreditează și oficialități, această iritare am înfîlnit-o și pe malurile Dimboviței. Unii dintre cei cu care am discutat, fie că erau de la DTW fie practicieni ai artelor, îmi spun că e vorba și de o strategie: unele cercuri conservatoare, cu orientare de dreapta, susținute și de medii religioase, în absența unei cunoașteri reale a dezvoltării artelor vizuale, folosesc atacul împotriva acestora pe motive de moralitate, obsenitate, porno pentru a-și aroga o superioritate «cucernică» folosibilă în direcția politicului. Ann Rosenthal, directorul de programe al lui DTW, îmi spune că, odată cu sfîrșitul consfințit al războiului rece, după prăbușirea comunismului în Est, ținta cea mai la îndemînă pentru aceste cercuri conservatoare este Arta. Nu pot să nu-i dau dreptate.

ARTA, POLITICA ȘI PORNOGRAFIA

Merg într-o zi la un *lunch* cu David White, președintele lui NPN, și cu Ann Rosenthal. Am prima discuție în legătură cu România. Ei îmi pun întrebări despre organizarea sistemului teatral, cu finanțarea spectacolelor, aflu că la noi *dance theatre* nu are faima pe care o are la ei. Numele lui Ciulei, Șerban sau Pintilie funcționează încă, în America. Le fac o schiță comprehensivă despre anvergura teatrului românesc și stabilim, într-o oră, elementele unei strategii sumare de colaborare. Discuția avea loc într-o pauză a conferinței de la Min-

neapolis. Aveam s-o reiau la New York, în vederea unei finalizări. E vorba nu numai de diversificarea formulelor de spectacol, dar și de pregătirea unor oameni pentru a face față unei alte dinamici a fenomenului spectralar. Arunc, așa ca o idee, că n-ar fi lipsit de interes să vedem spectacole americane la București, în formula unui sezon artistic. Idee ce nu le displace. E nevoie de bani. Dar nici un sezon românesc în Statele Unite nu e o idee de lepădat! E nevoie de bani. Cine îi va da! Ne gîndim în lunile următoare, și vom acționa. Ann Rosenthal îmi spune că, pînă atunci, putem realiza stagii specifice încă în cursul acestui an. Sigur că se poate.

Altă discuție. Despre atacurile pe care le suportă artele spectacolului în chiar momentul cînd eu eram acolo. Se pare că rigiditatea unor norme social-comportamentale ale americanului de rînd este o explicație pentru ofensiva conservatorilor și a mișcării de dreapta care vrea să se instaleze în postura de partizană a moralității. Întreb dacă, totuși, în ceea ce privește sexul, pornografia nu există în legislație prevederi care să nu poată fi adjudecate de factorul politic. Ann îmi spune — argument imbatabil — că în Constituție este afirmată libertatea de expresie. Retrăiesc, fulgerător, mai mult cu mintea, drama «libertății» noastre de expresie, strategia la care a recurs valoarea în artă pentru a se afirma.

Discuția, surprinzător, aduce și un alt element. Acum, în plină campanie prezidențială, există posibili candidați, considerați oameni de mare valoare, cărora le e teamă să-și depună oficial candidatura din cauza cine știe cărui detaliu biografic din urmă cu ani de zile. Mă încîntă faptul că, în discuție, Ann îmi spune admirativ [conform a ceea ce a ajuns prin presă acolo] că existența unor forțe de reacție și atitudine din România, precum studenții, nu găsește corespondent la ei.

Revenim, însă, la chestiunea artei, a banului public și a presiunilor. Organismul național de distribuție a acestor fonduri primite de la buget, organism numit National Endowment for the Arts (NEA), este acum acuzat, de pildă, că subvenționează spectacole care oferă sex. Îmi dau seama că există o diferență între ceea ce crede mediul artistic că este pornografie și sex, și factorul oficial, care este destul de izolat față de realitatea fenomenului artistic și de priza lui publică. Imaginea corpului uman pe scenă este un teritoriu pe care arta teatrului, a dansului american l-a cucerit de mai multă vreme. Îmi trece fulgerător prin mințe ce se va întimpla la noi cînd va apărea primul actor gol pe scenă! [Dacă mă gîndesc bine, asta s-a și întimplat la un spectacol din prima ediție a Festivalului național de teatru]. Și iarăși mă gîndesc la avîntul pornografiei dimbovițene și la filiera turcească a prostituției.

Subiectul acesta aveam să-l înfîlnesc și la Philadelphia sau la Minneapolis, corolarul discuțiilor fiind însă ideea de cenzură. Or, este cunoscut că la noi, ca și la ei, imediat după război, pentru cenzură doar începutul e mai greu...

(va urma)

■ MARIAN POPESCU

